

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Klaverblad Noordoost Heerenveen

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

15 december 2021 / projectnummer: 3524

1 Advies over het MER in het kort

De gemeente Heerenveen wil ten noordoosten van de kern Heerenveen langs Rijksweg A7 het Klaverblad Noordoost (KNO) realiseren. KNO bestaat uit ca 20 ha (netto) bedrijventerrein, 21 ha zonneweide en 50 ha natuurinclusieve landbouw. Het geheel wordt afgewisseld door (natte) natuur- en bosstroken. Voor de besluitvorming over het nieuwe bestemmingsplan is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De gemeente Heerenveen heeft de Commissie gevraagd te adviseren over het MER. In dit advies spreekt de Commissie zich uit over de juistheid en de volledigheid van het MER.

Wat geeft het MER aan?

Door het plan verbetert de bodem- en waterkwaliteit in het gebied. Dit komt doordat bestaande bodemverontreinigingen worden gesaneerd, het bodemleven door natuurinclusieve landbouw kan verbeteren en de emissies naar bodem en water vanuit agrarisch gebruik verminderen. De biodiversiteit in het gebied neemt toe, vooral door het toevoegen van (natte) natuur- en bosstroken. De openheid van het gebied neemt af. Door geluid van bedrijven en verslechtering van de luchtkwaliteit gaat de gezondheidswaarde voor enkele woningen in de omgeving van KNO achteruit.

Figuur 1 Ontwerp Klaverblad Noordoost (bron: concept-Masterplan 30 juni 2021)

Wat is het advies van de Commissie?

Het plan geeft invulling aan de vraag naar bedrijfskavels, opwekking van duurzame energie en verduurzaming van de landbouw. Het MER bij het plan beschrijft de milieueffecten ervan en heeft een heldere opbouw en is goed leesbaar. In de uitwerking van de verschillende planonderdelen is veel en actuele informatie betrokken. Per onderdeel zijn verschillende varianten onderzocht die goed inzicht geven in de keuzes die gemaakt kunnen worden. De beoordeling van de milieueffecten is op hoofdlijnen toegelicht en helder.

De Commissie signaleert dat nog wel informatie ontbreekt die essentieel is om het belang van de leefomgeving volwaardig mee te kunnen wegen bij het besluit over het bestemmingsplan. Het gaat daarbij om het effect van de natuurinclusieve landbouw op de natuur/biodiversiteit en de beoordeling van de gevolgen voor het landschap.

De Commissie adviseert deze informatie in een aanvulling op het MER op te nemen, en dan pas een besluit te nemen over bestemmingsplan. In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten mee voor het vervolgtraject.

Aanleiding MER

Bij het nieuwe bestemmingsplan is een overzicht opgenomen van de typen bedrijven die zijn toegestaan op KNO. Deze bedrijvenlijst is gebaseerd op de bedrijvenlijst van het Internationaal Bedrijventerrein Friesland (IBF), gelegen ten zuiden van KNO. Wel zijn er enkele aanpassingen doorgevoerd: onder andere bedrijfstypen zoals slachterijen zijn geschrapt. De gemeente ziet KNO vooral als een terrein voor transport/distributie, logistiek/ warehousing en andere vormen van grootschalige bedrijvigheid (maximaal milieucategorie 4.2). Slechts enkele bedrijfstypen op de bedrijvenlijst komen ook voor in bijlage C en/of D van het Besluit m.e.r. Het betreft hier vooral bedrijven in de voedselindustrie. De gemeente geeft aan niet actief bezig te zijn met de vestiging van deze bedrijfstypen, maar wil de vestiging ook niet uitsluiten. Omdat het nieuwe bestemmingsplan voor KNO een ruimtelijk kader biedt voor bedrijfsactiviteiten die voorkomen in bijlage C en/of D van het Besluit m.e.r. wordt een MER opgesteld.

Rol van de Commissie voor de milieueffectrapportage

De Commissie m.e.r. is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Zij schrijft geen milieueffectrapporten. Dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de gemeente Heerenveen – besluit over het bestemmingsplan KNO.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer [3524](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe en geeft zij adviezen voor de op te stellen aanvulling. Deze adviezen zijn opgenomen in een tekstkader. Naar het oordeel van de Commissie is het uitvoeren ervan essentieel om het milieubelang volwaardig mee te wegen bij de besluitvorming door de gemeenteraad van Heerenveen.

In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Natuur/biodiversiteit

2.1.1 Natuurinclusieve landbouw

Natuurinclusieve landbouw is voorzien in het westelijke en noordelijke deel van het plangebied. Om inhoud te geven aan het begrip 'natuurinclusief' is het beheer van groot belang: hoe kan dit beheer, naast op agrarische productie, ook gericht worden op het versterken van de natuur/biodiversiteit en van levensgemeenschappen die passen bij een voormalige veenpolder zoals deze? Vooral het waterpeilbeheer is daarvoor relevant. De Commissie merkt op dat de variant met iets hogere waterpeilen en enige natuurlijke fluctuatie (water vasthouden), echter geen deel uitmaakt van het voorkeursalternatief. Dit omdat, volgens het MER, de huidige grondgebruikers dit niet willen. Dit roept de vraag op wat natuurinclusieve landbouw in de praktijk wel omvat. Weliswaar zijn in het Masterplan Klaverblad Noordoost¹ vaak toegepaste beheervormen bij natuurinclusieve landbouw genoemd, maar niet is aangegeven welke voorwaarden en maatregelen concreet worden opgenomen in de gebruikersovereenkomsten. In de landschappelijke verbeelding van het plan is de natuurinclusieve landbouw niet zichtbaar en lijkt veeleer sprake van gangbare landbouw. Ook de bestemmingsplanregels bieden geen informatie over te treffen beheermaatregelen. De beoordeling in het MER dat de natuurinclusieve landbouw een positief effect heeft op de natuur/biodiversiteit acht de Commissie dan ook onvoldoende onderbouwd.

Het basialternatief bij de natuurinclusieve landbouw wordt beschreven als een combinatie van natuurinclusief grasland en natuurinclusief akkerland, in de vorm van strokenteelt met minimaal gebruik van (kunst)mest en pesticiden. In het Masterplan Klaverblad Noordoost is een aantal mogelijke uitwerkingsmaatregelen beschreven, waaronder het natuurvriendelijk beheren van de oevers en randen van akkers waarbij een inheems kruidenmengsel wordt ingezaaid. De Commissie merkt op dat de akkerbouw in de vorm van strokenteelt² mogelijkheden biedt om de biodiversiteit verder te verhogen door minder gewasbeschermingsmiddelen, natuurlijke bemesting, organische stof aanvoer, opname van nutriënten, etc. Door de afwisselende gewassen, maar vooral ook door het opnemen van inheemse bloemstroken (bankerfields)³ of klaver, en kruidenrijkgrasland ter vervanging van snijmais,⁴ zal naar verwachting de biodiversiteit verder kunnen toenemen.

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER inzicht te geven in de voorwaarden en beheermaatregelen die de gemeente daadwerkelijk gaat realiseren op haar percelen met de bestemming natuurinclusieve landbouw. Geef aan hoe de natuurinclusiviteit wordt geborgd via gebruikersovereenkomsten en/of in bestemmingsplanregels. Onderbouw op basis daarvan de beoordeling van het effect van de natuurinclusieve landbouw op de natuur/biodiversiteit in het gebied.

¹ Bijlage 3 van het MER.

² Onderzoekers van Wageningen Universiteit en Research (WUR) doen momenteel onderzoek naar de mogelijkheden en effecten van biologische strokenteelt. Zie bijvoorbeeld: [Ontwerp Boerderij van de Toekomst — Research@WUR](#). Zie daarnaast ter informatie: [VNBL_apr2020-def2.pdf \(vakbladnbl.nl\)](#).

³ Door de bloemstroken niet als akkerrand maar als gewasstrook toe te passen ontstaan ecologische verbindingen dwars over de akker naar de natuur van het landschappelijk raamwerk.

⁴ Dit zorgt voor een toename van maaigewassen/rustgewassen in het bouwplan.

2.1.2 Soortenbescherming

De zwaarst beschermde soort in het plangebied is de libel ‘groene glazenmaker’. Deze komt voor op krabbenscheervegetaties in de Binnendykster Haadfeart aan de noordrand van het plangebied. De Commissie acht het denkbaar dat de soort zich in de toekomst kan uitbreiden in de nieuw aan te leggen watergang aan de zuidzijde van het bedrijventerrein en de nieuw aan te leggen plas-drassloten. Zij adviseert bij de verdere uitwerking van het plan te onderzoeken welke abiotische randvoorwaarden daarvoor precies nodig zijn en of, en zo ja hoe deze gerealiseerd kunnen worden.⁵

2.1.3 Monitoring

Monitoring van de daadwerkelijke ontwikkeling van de biodiversiteit is van belang, zowel voor de zone met natuurinclusieve landbouw als voor de zone die voor duurzame energie is bestemd. Hier worden immers nieuwe vormen en concepten van deze functies tot ontwikkeling gebracht, die ook voor toekomstige locaties elders van belang zijn. Uit de ecologische deelrapportages bij het plan zijn goed de gebiedseigen soorten en levensgemeenschappen af te leiden die als indicatoren kunnen dienen voor het volgen van deze ontwikkeling. Door ze met regelmaat te monitoren, bijvoorbeeld om het jaar, kan inzicht worden verkregen in het daadwerkelijke herstel van biodiversiteit in het plangebied.⁶ De (biologische) bodemkwaliteit in het zonnepark verdient hierbij bijzondere aandacht omdat hierover de kennis nog beperkt is.

2.2 Landschap

2.2.1 Visualisaties

Het beeld van het agrarische landschap zal door KNO aanzienlijk veranderen. In bijlage 12 van het MER zijn daarom een aantal visualisaties opgenomen. Het betreft een vogelvlucht en meerdere beelden vanaf ooghoogte met zicht op de bedrijven en het zonnepark. De natuurinclusieve landbouw is hier niet verbeeld. De Commissie vindt het van belang dat naast de abstracte en ruimtelijke visualisaties ook een beeld wordt gegeven van de natuurinclusieve landbouw, en dan vooral de strokenteelt. Dit kan in de vorm van fotorealistische 3D-visualisaties op ooghoogte en/of door middel van referentiebeelden van vergelijkbare situaties. Op die manier ontstaat een goed beeld voor zowel bewoners als grondgebruikers. De Commissie adviseert dan ook dergelijke visualisaties toe te voegen.

2.2.2 Beoordeling landschap

De beoordeling van de gevolgen van het basisalternatief en de varianten voor het landschap heeft plaatsgevonden aan de hand van vier toetsingscriteria.⁷ Het basisalternatief is daarbij als geheel en de varianten in onderdelen (bedrijvigheid, zonnepark, natuurinclusieve

---

⁵ Denk daarbij aan de hoogte en fluctuatie van het waterpeil in deze watergangen/sloten. Mogelijk kan door detailinrichting zorgen voor (enigszins) natuurlijk fluctuerende peilen’.

⁶ Mogelijk kan voor de monitoring ook gebruik gemaakt worden van ‘citizen science’.

⁷ Namelijk de gevolgen voor de landschappelijke structuren en elementen, de openheid van het landschap, de zichtbaarheid en aansluiting op de omgeving, en op de cultuurhistorische structuren en elementen.

landbouw) apart beoordeeld.⁸ De uitkomst van deze beoordeling laat, met uitzondering voor het criterium 'openheid van het landschap' in relatie tot de variant 'minimaal ruimtebeslag zon', geen onderscheid zien tussen het basisalternatief en de varianten terwijl er landschappelijk gezien wel degelijk een onderscheid verwacht mag worden. De beperktere landschappelijke impact van de variant 'minimaal ruimtebeslag zon' zou beter moeten scoren op landschap omdat deze variant 17 ha minder ruimtebeslag heeft en daarmee meer ruimte biedt voor natuurinclusieve landbouw.

De Commissie adviseert in een aanvulling op het MER de landschappelijke beoordeling nader te onderbouwen of te herzien. Beschrijf de mogelijke consequenties daarvan voor het voorkeursalternatief.

2.3 Geluid, lucht en geur

2.3.1 Effectbepaling

De Commissie acht de verkeersintensiteiten die zijn gebruikt voor het geluid- en luchtonderzoek plausibel, maar adviseert uit oogpunt van volledigheid nog wel bij de besluitvorming meer gedetailleerd inzicht te geven in de herkomst ervan⁹.

Effecten op geurhinder worden niet verwacht. Daarbij kan de gemeente maatwerkvoorschriften opstellen om eventuele geurhinder te voorkomen. De Commissie adviseert bij de besluitvorming nog aan te geven in welke situaties de gemeente dergelijke maatvoorschriften nodig acht¹⁰.

2.3.2 Monitoring

In het MER is voor het bedrijventerrein uitgegaan van een invulling met bedrijven van maximaal milieucategorie 4. Een concreet beeld van bedrijven die zich zullen vestigen is er nog niet. Wel zijn in de bestemmingsplanregels 'grote lawaaimakers' uitgesloten. De milieueffecten laten zich op basis van de milieucategorisering dan ook vooral randvoorwaardelijk voorspellen.

De Commissie geeft in overweging om, analoog aan hetgeen bij een gezoneerd industrieterrein zoals het IBF wettelijk verplicht is, voor KNO vrijwillig een geluidbeheersystematiek te hanteren.¹¹ Daarmee kan steeds getoetst worden of de ontwikkelingen binnen de beschikbare geluidruimte passen en wat de restruimte is. Ook kan met monitoring beoordeeld worden of inderdaad geen geurhinder optreedt, dan wel maatwerkvoorschriften opgesteld moeten worden om geurhinder te voorkomen.

⁸ Op die manier is een goede vergelijking niet mogelijk. Bijvoorbeeld voor het thema zonnepark zijn voor het basisalternatief de drie thema's integraal beoordeeld terwijl een andere opzet gehanteerd wordt. Namelijk de basisvariant bestaat uit totaal 32 ha zonneweide die opgedeeld is in 21 ha netto zonnepark en 11 ha natuurlijke inrichting tussen de panelen, terwijl de variant met "minimaal ruimtebeslag zon" een compacte zonneweide is van ca 10,5 ha.

⁹ Bijvoorbeeld bestandsversies kunnen concreet worden benoemd.

¹⁰ Bijvoorbeeld op basis van gemeentelijk geurbeleid.

¹¹ Er geldt hiervoor geen wettelijke verplichting, omdat in het bestemmingsplan voor het KNO de vestiging van 'van 'grote lawaaimakers' is uitgesloten en daarom de bepalingen voor zonering en bewaking geluidruimte, zoals opgenomen in de Wet geluidhinder, niet van toepassing zijn voor het KNO.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Annemie Burger (voorzitter)

dr. Geert Draaijers (secretaris)

ing. Gerard Krone

drs. Allard van Leerdam

ing. Caspar Slijpen

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Bestemmingsplan

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. Omdat het bestemmingsplan voor KNO een ruimtelijk kader biedt voor bedrijfsactiviteiten die voor komen in de bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage wordt een MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gemeenteraad van Heerenveen.

Initiatiefnemer besluit

Gemeente Heerenveen.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3524](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

